

Арешонков Віталій Володимирович, докторант Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

ДОСЛІДЖЕННЯ ІЗ ЗАЛУЧЕННЯМ ОБІЗНАНИХ ОСІБ ЯК РІЗНОВИД КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Криміналістичні дослідження в розслідуванні злочинів належать до практичних досліджень. Вони здійснюються у межах кримінальних проваджень, і можуть розглядатись у широкому та вузькому значеннях. У широкому значенні – це діяльність із вивчення об'єктів, явищ чи процесів різними учасниками кримінального провадження (наприклад, слідчим, прокурором), включаючи дослідження обстановки місця події, особи підозрюваного, свідків тощо, а у вузькому – це діяльність з вивчення об'єктів, яку здійснюють спеціалісти (інспектори-криміналісти, фахівці експертної служби) й експерти-криміналісти за дорученням (на замовлення) сторони обвинувачення/захисту, потерпілого або суду.

Оскільки криміналістичні дослідження у більш вузькому значенні проводить така категорія, як обізнані особи (тобто особи, які володіють спеціальними знаннями в певній галузі, у даному випадку галузі криміналістичної техніки), на нашу думку, вони можуть бути об'єднані в окрему групу досліджень під назвою криміналістичні дослідження із залученням обізнаних осіб.

Ця окрема група охоплює такі різновиди криміналістичних досліджень, як:

- попередні криміналістичні дослідження на місці події – дослідження, спрямовані на отримання інформації про обставини злочину та осіб, причетних до його вчинення, що міститься у матеріальних слідах, проте недоступної для безпосереднього сприйняття без застосування спеціальних знань відповідних спеціалістів, для подальшого використання в розшукових цілях і побудови попередніх версій події;

- перевірка об'єктів за криміналістичними обліками – дослідження, що проводяться відповідними фахівцями Експертної служби для отримання інформації про особу, яка причетна до вчинення злочину, ідентифікації особи, знаряддя злочину, установлення спільної родової (групової) належності матеріалів і речовин, інших фактичних даних, які свідчать про вчинення злочинів конкретно особою, а також для отримання іншої інформації щодо вчинених злочинів та запобігання їм;

- проведення криміналістичних експертиз у державних спеціалізованих експертних установах – дослідження, які проводяться експертами-криміналістами та полягають у вивченні різноманітних об'єктів з метою вирішення ідентифікаційних (якою конкретно особою або конкретним предметом залишено сліди), діагностичних (визначення природи чи стану об'єктів, якими утворено сліди) або ситуаційних (встановлення механізму та умов слідоутворення) завдань.

Попри те, що між цими дослідженнями наявні певні відмінності, які стосуються переважно кінцевих результатів таких досліджень (попередні дослідження та перевірки за криміналістичними обліками мають інформаційно-розшукове значення, криміналістичні експертизи – доказове) та суб'єктів їх проведення (інспектори-криміналісти, працівники експертної служби, відповідальні за функціонування колекцій, судові експерти).

Окрім цього, такі дослідження мають спільну теоретичну основу, тобто спільними є: об'єкти дослідження (сліди пострілу, взуття, пальців рук, біологічні сліди тощо), завдання дослідження (ідентифікаційні, діагностичні, ситуаційні), методи (за деякими винятками, наприклад, заборонаю використання руйнівних методів під час проведення попередніх досліджень тощо), принципи дослідження. Окрім цього, спільною є «мова» таких досліджень, тобто термінологічний апарат.

Саме тому теоретичні засади криміналістичних досліджень із залученням обізнаних осіб є спільними і потребують подальшого спільного наукового розроблення. Удосконалення теоретичних основ цієї категорії криміналістичних досліджень сприятиме більш ефективному розвитку окремих із них, які складають цю спільну групу.